

Ks. dr hab. Edmund Robek, SAC

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

ks. mgr lic. Mirosław Jakubiak

Ewangelia życia - nowa wizja człowieka w ujęciu Jana Pawła II

Warszawa 2023, ss. 259

Praca doktorska napisana pod kierunkiem
ks. prof. dr. hab. Jana Kazimierza Przybyłowskiego
w Katedrze Teologii Pastoralnej i Nauk Pomocniczych

Lekturę tego doktoratu rozpocząłem od przypomnienia sobie swojej daty urodzin i komentarza do niej z *Listu do osób w podeszłym wieku* św. Jana Pawła II. Pisał w nim, że „człowiek poddany jest czasowi: rodzi się i przemija w czasie. Dzień narodzin staje się pierwszą datą jego życia, a dzień śmierci ostatnią: alfa i *omega*, początek i koniec jego ziemskiego bytowania, jak podkreśla chrześcijańska tradycja, umieszczając te litery greckiego alfabetu na kamieniach nagrobnych”. I dalej: „Chociaż życie ludzkie jest poddane rygorom czasu, Chrystus otwiera przed nim horyzont nieśmiertelności. On sam «stał się człowiekiem pośród ludzi, aby zjednoczyć początek z końcem, to znaczy człowieka z Bogiem»” (nr 1-2).

Na początku recenzji należałoby zająć się wskazaniem aktualności i oryginalności podjętego przez ks. Mirosława Jakubiaka tematu rozprawy doktorskiej. Jednak ze względu na datę urodzenia Recenzenta należałoby najpierw uzasadnić zasadność i okoliczności wyznaczenia go do tej zaszczytnej funkcji.

Zanim przytoczę argument osobisty wpierw jeszcze raz odwołam się do słów św. Jana Pawła II: „Jeżeli zatem dzieciństwo i młodość są czasem, w którym człowiek stopniowo uczy się swojego człowieczeństwa, rozpoznaje swoje możliwości, poniekąd tworzy projekt życia, który będzie realizował w wieku dojrzałym, to i starość nie jest pozbawiona szczególnej wartości, ponieważ - jak zauważa św. Hieronim - łagodząc namiętności «pomnaża mądrość i służy dojrzałszymi radami». W pewnym sensie jest to czas szczególnie nacechowany mądrością, którą zwykle przynoszą z sobą lata doświadczeń, jako że «czas jest znakomitym nauczycielem»” (*List*, 5).

Co zaś tyczy się motywu osobistego, to jedynie wspomnę, że ks. mgr lic. Mirosław Jakubiak rozpoczął przed wielu laty pisanie tej rozprawy doktorskiej na Seminarium przez mnie prowadzonym, ale po rozważeniu okoliczności związanych z moim przejściem na emeryturę uznałem, że powinien kontynuować swoją naukową pasję pod kierunkiem obecnego promotora. Jak widać zarówno początek, jak i koniec naukowych wysiłków Doktoranta potwierdził regułę, że również w studiach doktoranckich potrzebny jest przede wszystkim czas, który przynosi prawdziwą mądrość.

Temat rozprawy doktorskiej w perspektywie czasowo-osobowej

Temat pracy doktorskiej: *Ewangelia życia - nowa wizja człowieka w ujęciu Jana Pawła II* nie sugeruje wprost perspektywy czasowej, ale już termin „nowość” zakłada, że chodzi o rozwój, postęp w rozumieniu wizji człowieka i przesłania Ewangelii. O czasowym wymiarze świadczy również słowo: „życie”, które wprost zakłada, że jest to przemijalność czasowa z jednej strony, a z drugiej wartość osobowa, bo chodzi o życie człowieka, jego godność i wynikające z niej prawa osobowe.

Pojęcia: „życie” i „nowość” pozwalają podjąć badania teologiczne o nachyleniu praktycznym, w których przyjmuje się założenie, że nauczanie Kościoła podlega naturalnemu procesowi nowego rozumienia dogmatów. W historii Kościoła został wypracowany model odczytywania dogmatów przez świętego Wincentego z Lerynu (433 rok), gdzie wiara Kościoła oraz jego wierność otrzymanej od Chrystusa Ewangelii porównana jest do organizmu żywego, który rośnie i zmienia się, zachowując jednak swoją tożsamość. Według niego postęp w Kościele „niech będzie naprawdę postępowaniem wiary, a nie zmianą. Bo przecież istota postępu na tym polega, iż rzecz jakaś rozrasta się w sobie; istota zaś zmiany na tym, iż rzecz jakaś przechodzi w zupełnie inną. Niechże więc wzrasta i olbrzymie nawet postępy czyni zrozumienie, wiedza, mądrość – tak w każdym z osobna, jak u ogółu, tak w jednostce, jak w całym Kościele według poziomu lat i wieków - ale koniecznie w swojej jakości, to jest w obrębie tego samego dogmatu, w tym samym duchu, w tym samym znaczeniu” (*Commonitorium*, 28).

Jednocześnie zauważyć trzeba, że we współczesnej teologii pojawiają się również „gnostycy”, którzy zbyt mocno ulegają pokusie zracjonalizowania wiary, dlatego często żyją w przekonaniu, że ponieważ wiedzą coś lub mogą wyjaśnić to za pomocą pewnej logiki, są już święci, doskonali, lepsi od „ciemnej masy”. Dlatego św. Jan Paweł II ostrzegał tych, którzy w Kościele mają możliwość otrzymania głębszej formacji przed pokusą rozwijania „swoistego

poczucia wyższości wobec innych wiernych” (*Vita consecrata*, 38). Wiedza, która płynie z poznania prawdy objawionej, zawsze powinna stanowić motywację, by lepiej odpowiedzieć na miłość Boga, ponieważ „uczmy się po to, aby żyć: teologia i świętość są nieodłącznym dwumianem” (*Carta al Gran Canciller de la Pontificia Universidad Católica Argentina en el centenario de la Facultad de Teología* (3 de marzo 2015): *L'Osservatore Romano*, 10 marca 2015, s. 6).

Nie zatrzymując się zbyt przy temacie czasowości życia ludzkiego i nowości wizji człowieka, podkreślić należy jeszcze wartość samej Ewangelii. W tym miejscu można już przywołać geniusz nauczania Jana Pawła II, który w krótkich stwierdzeniach potrafił zawrzeć „wielką” prawdę Objawienia. I tak pisze on w encyklice o godności i obronie prawa do życia: „Obróncami i rzecznikami tego prawa powinni być w sposób szczególny wierzący w Chrystusa, świadomi wspaniałej prawdy przypomnianej przez Sobór Watykański II: „Syn Boży przez wcielenie swoje zjednoczył się jakoś z każdym człowiekiem”. W tym zbawczym wydarzeniu objawia się bowiem ludzkości nie tylko bezgraniczna miłość Boga, który „tak (...) umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał” (J 3, 16), ale także nieporównywalna wartość każdej osoby. Kościół zaś, rozważając wnikliwie tajemnicę Odkupienia, uświadamia sobie tę wartość zawsze z tym samym zdumieniem i czuje się powołany, by głosić ludziom wszystkich czasów tę „Ewangelię” - źródło niezłomnej nadziei i prawdziwej radości dla każdej epoki dziejów. Ewangelia miłości Boga do człowieka, Ewangelia godności osoby i Ewangelia życia stanowią jedną i niepodzielną Ewangelię. To dlatego właśnie człowiek, człowiek żyjący, stanowi pierwszą i podstawową drogę Kościoła” (*Evangelium vitae*, 2).

Ks. mgr lic. Mirosław Jakubiak podjął się więc bardzo trudnego zadania badawczego, ale jednocześnie miał bardzo skutecznego nauczyciela i mistrza z autorytetem ewangelizatora uznanego w całym świecie – św. Jana Pawła II. W tym miejscu zaznaczyć już można, że praca ta ma charakter monograficzny, dlatego bardzo ważna była solidnie przeprowadzona kwerenda naukowa źródeł, co można już na początku uznać za pierwsze osiągnięcie Autora tej rozprawy doktorskiej.

Ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej

W meritum rozprawy znalazły się cztery rozdziały, których tytuły określały zakres tematyczny prowadzonych badań. W kolejności były to następujące zagadnienia ogólne: 1) Powołanie człowieka w aspekcie teologiczno-pastoralnym; 2) Integralna wizja osoby ludzkiej; 3) Współczesne zagrożenia życia ludzkiego; 4) Ewangelia życia w centrum cywilizacji miłości.

Sformułowania użyte w planie pracy świadczą o piramidalnej konstrukcji hierarchii tematycznej. Autor najpierw ukazał bardzo szeroko powołanie człowieka w opatrnościowym planie Boga, który stworzył życie, a osobowe życie człowieka naznaczył podobieństwem i obrazem Bożym, co można dopiero właściwie odczytać w relacyjności osoby ludzkiej. Nie zostało to wprawdzie wyartykułowane, ale wyraźnie widać, że w analizowaniu nauczania Jana Pawła II na te tematy Autorowi przyświecała wizja powołania chrześcijańskiego, o którym Benedykt XVI pisał we wstępie do encykliki *Deus caritas est*, a powtórzył w adhortacji *Verbum Domini*: „U początku bycia chrześcijaninem nie ma decyzji etycznej czy jakiejś wielkiej idei, ale jest natomiast spotkanie z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, a tym samym decydujące ukierunkowanie”.

Co stanowi ukierunkowanie i finalizację życia człowieka? To również wyjaśnia Benedykt XVI nawiązując do chrztu, kiedy to rodzice proszą dla dziecka o dostęp do wiary, wspólnotę z wierzącymi, gdyż w wierze upatrują klucz do życia wiecznego. „Z tym bowiem, tak wczoraj, jak i dziś, mamy do czynienia w Chrzcie, poprzez który stajemy się chrześcijanami: nie tylko z włączeniem do wspólnoty, nie zwyczajnie z przyjęciem do Kościoła. Rodzice oczekują czegoś więcej dla dziecka przyjmującego Chrzest: oczekują, że wiara, do której przynależą materialność Kościoła i jego sakramentów, da mu życie – życie wieczne” (*Spe salvi*).

Rozdział drugi koncentruje się na integralności ujęcia antropologii, personalizmu i humanizmu. W teologii toczy się dyskusja na temat etapowości rozwoju człowieka w perspektywie ewangelicznej. Nie ma raczej wątpliwości, co do osobowej godności człowieka, natomiast można już toczyć dyskusję, czy w antropologii opartej na Ewangelii najpierw postawić trzeba proces hominizacji, czy też humanizacji życia ludzkiego. Chodzi o to, że godność osoby ludzkiej wywodzi się z podobieństwa do Boga, ale pierwszym zadaniem rodziców powinno być kształtowanie w dziecku poczucia wartości jego indywidualnej, niepowtarzalnej godności osobowej. Dopiero na tym fundamencie można humanizować życie człowieka, co w wychowaniu chrześcijańskim oznacza kształtowanie prawego sumienia, które wrażliwe będzie na rozpoznanie wartości życia i miłości, prawdy i dobra, mądrości i piękna. Po przeczytaniu tej części pracy można uznać, że założony cel merytoryczny został zrealizowany.

Trzeci rozdział wprost dotyczy już uwarunkowań życia człowieka współczesnego. Oczywiście, kierując się mentalnością człowieka, którego wizja świata jest formowana medialnie, można by uznać, że wszystkie zagrożenia skupiają się na ekologii i ochronie środowiska naturalnego. Tak oczywiście nie jest, choć jakość życia i zdrowie człowieka zależą

w dużej mierze nie tylko od jego osobistych wysiłków, ale zwłaszcza zagrożenia obiektywnie istniejące w świecie mogą zniszczyć dobro i piękno życia każdego człowieka, a nawet przyczynić się do jego skrócenia. Z pewnością jednak bardzo duże znaczenie dla godnego życia ma higiena fizyczno-psychiczna, bardzo duży wpływ ma życie duchowe, ale zgodzić się również trzeba z tezą postawioną w tej części pracy, że u podstaw wszelkich zagrożeń jest słabość ludzkiej natury naznaczonej skutkami grzechu pierworodnego, co objawia się zarówno w życiu indywidualnym, jak i wspólnotowo-społecznym.

Ostania część pracy stanowi już pełną odpowiedź na pytania badawcze, na które odpowiedzi pojawiały się w poprzednich rozdziałach i podrozdziałach. Punktem koncentrującym refleksje tej części jest cywilizacja miłości, której sens był stopniowo odkrywany w poprzednich częściach pracy. Ostatni podrozdział właściwie podsumowuje całą refleksję, bo ukazuje nie tylko nierozłączną więź życia i miłości, ale nadto pokazuje wartość prawdy i wolności, na co wskazał sam Chrystus: *Ja jestem drogą, prawdą i życiem; poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli*. Według Jana Pawła II te Jezusowe słowa są istotą ludzkiego życia w miłości, gdyż określają one wielkość godności człowieka. Powołaniem człowieka jest dążyć do prawdy. Jej poznanie odbywa się na różnych płaszczyznach, ale potrzebna jest też usystematyzowana wiedza, którą zdobywa się poprzez naukowe badania. Tutaj sytuuje się również ta rozprawa doktorska. Poznanie prawdy nie tylko wiedzie do wolności, ale również do poznania woli Bożej, która prowadzi do Królestwa Niebieskiego. Prawda jest więc bezpośrednią drogą do samego Boga.

W ocenie merytorycznej tej pracy podkreślić należy, że jest to solidna analiza źródeł, czyli nauczania Jana Pawła II. Jego dzieło jest niemierzalne naukowymi metodami, ale każda próba usystematyzowania jego refleksji jest naukowo uzasadniona. Tak też jest i z tą pracą. Nie należy ona do kategorii prac nowatorskich, ale jest za to solidnym dziełem naukowym, opartym na źródłach i z powodzeniem przeprowadzonej analizie krytyczno-porównawczej literatury przedmiotowej.

Prawda, wolność, miłość – całe nauczanie Jana Pawła II dotyczące wizji człowieka w kontekście Ewangelii życia streszcza się w trzech powyższych pojęciach stojących w konfrontacji do wcześniej przytoczonych „prawd” i ujęć człowieka, które głoszą współczesne humanizmy. Papieska triada najważniejszych wartości wynikających z Ewangelii życia przenika treści całej rozprawy doktorskiej ze szczególnym ujęciem prawdy w rozdziale pierwszym i drugim; podjęciem kwestii wolności wobec współczesnych zagrożeń w rozdziale trzecim i czwartym oraz miłości dogłębnie przedstawionej w ostatnich paragrafach czwartego,

końcowego rozdziału. Triada ta stanowi kompendium człowieczeństwa wynikające z nauczania Jana Pawła II. Miłość, „więź doskonałości”, jest w niej źródłem i szczytem całego istnienia ludzkiego. Miłość winna przenikać całe życie chrześcijanina, jak Duch „przenika wszystko, nawet głębokości Boga samego (*Wstęp*, s. 19).

W ocenie merytorycznej można zatem z całą pewnością naukowej rzetelności stwierdzić, że cel badawczy rozprawy został osiągnięty. Celem Autora niniejszej dysertacji była bowiem analiza nauczania Jana Pawła II ukierunkowana na wydobycie prawdziwej, nowej wizji człowieka stanowiącej Ewangelię życia. Doktorant wyczerpująco przedstawił również wyniki analiz dotyczących szczegółowych pytań: jaki powinien być nowy człowiek w Chrystusie według Jana Pawła II? Jakie wartości wynikają z Ewangelii życia? W jakich obszarach życia człowiek powinien kierować się Ewangelią życia? W jaki sposób człowiek powinien rozwijać życie? Jak człowiek chrystusowy powinien odnosić się do współczesnych zagrożeń życia? Jak człowiek powinien żyć, aby proklamować życie i głosić Ewangelię życia? (*Wstęp*, s. 16).

Skoro praca nie stanowi wyjątkowego „novum” w teologii, to na czym polega jej oryginalność i twórcza wartość? Najpierw podkreślić trzeba wyjątkowość każdej próby zmierzenia się z dziełem Jana Pawła II. Był to i filozof i teolog, i naukowiec, i pasterz. Tak wszechstronne uzdolnienia pozwoliły Janowi Pawłowi II stać się „prorokiem swoich czasów”. Ale nie tylko.

Jego nauczanie jest też bardzo pozytywnym światłem dla działalności pastoralnej Kościoła, która domaga się solidnych podstaw teoretycznych. Zwłaszcza rozeznawanie wszelkich niebezpieczeństw zagrażających Kościołowi stanowi prawdziwe wyzwanie dla teologicznych badań. Z bieżącego monitorowania zachodzących zmian w rzeczywistości ziemskiej można wywnioskować, że dzisiejszy świat, w którym rozwijają się ideologie oparte na wartościach materialistycznych i w którym szerzą się niesprawiedliwość i przemoc, stanowi prawdziwe zagrożenie dla integralności i tożsamości chrześcijańskiej wiary. Dlatego też Kościół Chrystusa, wierny Ewangelii, musi dzisiaj, bardziej niż kiedykolwiek, nieść światu orędzie nadziei i miłości oraz być gorliwym głosicielem ewangelicznych wartości. Wypełnianie tych zadań wymaga dobrej teorii i sprawnej praktyki. Należy zatem zaplanować aktywną współpracę wspólnot kościelnych w dziedzinie studiów teologicznych, nauczania teologii i wychowania religijnego w rozeznawaniu sytuacji duszpasterskich, w których byłoby możliwe wspólne działanie w zakresie promocji wartości moralnych. Należy też starać się podejmować wspólnie różne problemy dotyczące misji oraz posługi pasterskiej i duchowej, dążąc do odnowy życia chrześcijańskiego i do przemiany społeczeństwa. Duchowieństwo i wierni powinni czynnie

włączać się w te działania i nadawać im konkretną i zorganizowaną formę na wszystkich płaszczyznach, zwłaszcza zaś na płaszczyźnie lokalnej, tam gdzie wierni muszą razem stawiać czoło trudnym sytuacjom. Wiara chrześcijańska przynagla także do bardziej skutecznej współpracy w obronie godności życia i praw każdego człowieka, a także prawa każdego narodu do poszanowania jego uzasadnionych aspiracji i jego tożsamości kulturowej. Te wyzwania podjął Autor tej rozprawy i przygotował ważne wskazania Jana Pawła II, które mogą pomóc członkom Kościoła nieść w świat „ewangelię” życia i głosić nową wizję człowieka.

Dzięki Janowi Pawłowi II, co zdołał również udowodnić Autor tej rozprawy doktorskiej, w obronie godności człowieka i głoszeniu ewangelicznego orędzia niezastąpioną rolę spełnia włączenie w działalność Kościoła nie tylko myśli teologicznej, ale również osiągnięć myśli filozoficznej. Najpilniejszym warunkiem realizacji tych zadań jest dziś doprowadzenie ludzi do odkrycia własnej zdolności poznania prawdy oraz tęsknoty za najgłębszym i ostatecznym sensem istnienia. W perspektywie tych głębokich dążeń, wpisanych przez Boga w ludzką naturę, jaśniejsze staje się też ludzkie i zarazem humanizujące znaczenie słowa Bożego. Dzięki pośrednictwu filozofii, która stała się też prawdziwą mądrością, człowiek współczesny będzie się mógł przekonać, że tym bardziej jest człowiekiem, im bardziej otwiera się na Chrystusa zawierając Ewangelię (Jan Paweł II, Encyklika *Fides et ratio*, 102).

W filozofii człowiek poszukuje odpowiedzi na pytania egzystencjalne, ale dopiero w teologii znajduje dopełnienie mądrości ludzkiej. Bogactwem teologii nie są bowiem przemyślenia jednego człowieka, które nawet wtedy, gdy są głębokie i bogate, pozostają osadzone w ograniczonej perspektywie, typowej dla myślenia jednostki. Teologia katolicka stanowi autentyczne bogactwo refleksji wspólnotowej, dlatego ma wymiar eklezjalny. Naturalnym bowiem oparciem dla teologii poszukującej prawdy jest jej eklezjalność oraz tradycja Ludu Bożego z całym jego bogactwem i wielorakością wiedzy i kultur połączonych jednością wiary. Taką też wizję teologii prezentował Jan Paweł II.

Podsumowując ocenę merytoryczną można zatem stwierdzić, że jest to praca dobrze zaplanowana pod względem podziału na zagadnienia główne i uzupełniające. Z pewnością można było bardziej selektywnie potraktować literaturę przedmiotu, aby jeszcze więcej zgłębić nauczanie papieskie. Jednocześnie zestaw bibliograficzny pokazuje, jak wielki wachlarz problemów ujawnia się przy omawianiu każdego, szczegółowego problemu badawczego w oparciu o nauczanie Jana Pawła II. Autor poczynił zatem udany eksperyment selekcji nauczania Jana Pawła II otwierając jednak wiele nowych obszarów badawczych. Przy lekturze pracy

można zatem odczuwać niedosyt z powodu niedostatecznej eksploracji nauczania papieskiego przy zbyt multilateralnym potraktowaniu literatury przedmiotu.

Ocena strony formalnej rozprawy doktorskiej

W badaniach służących przygotowaniu tej rozprawy doktorskiej Autor wykorzystał hermeneutykę teologiczną i posługiwał się analizą jakościową źródeł i literatury przedmiotu. Ponieważ jest to praca monograficzna, dlatego w analizie podstawowym celem było ustalenie kryteriów pomocnych w poszukiwaniu głównych myśli Jana Pawła II i odniesieniu ich do refleksji teologów. Autor kierował się więc przesłankami zagadnień szczegółowych, które wynikają z planu rozprawy doktorskiej. Chodziło przede wszystkim o wydobycie z nauczania Jana Pawła II tych treści, które można byłoby skonfrontować z przemyśleniami zaczerpniętymi z tekstów teologicznych i wyników badań nauk świeckich. Autor korzystał z analizy krytycznej i porównawczej, aby szukać punktów wspólnych i wyjaśniać zauważone różnice w rozwiązywaniu problemów szczegółowych.

W ocenie formalnej strony rozprawy doktorskiej zauważyć trzeba, że Autor w wystarczający sposób opisał jej metodykę odwołując się do ogólnej metodologii naukowej. W pracy opartej na źródłach największą trudnością jest wyznaczenie wskaźników merytorycznych, które pozwolą analizować teksty źródłowe w poszukiwaniu oryginalnych, ale też charakterystycznych dla ich autora tez. Ostateczne wyniki tych analiz należy poddać syntetyzowaniu, a następnie porównać z wynikami podobnie przeanalizowanych tekstów przedmiotowych. Twórczym efektem badań są wnioski, które w teologii praktycznej powinny być ukierunkowane na misję Kościoła.

Podkreślić należy, że Autor precyzyjnie i zgodnie z terminologią teologiczną sformułował zagadnienia główne i szczegółowe. Dzięki temu wyniki badań odpowiadają ich zamysłowi merytorycznemu i formalnemu, a jednocześnie tworzą sensowną całość w oparciu o zasadę wynikania. Autor dokładnie formułując tytuły podrozdziałów wyznaczył jednocześnie uporządkowane logicznie etapy swojej pracy badawczej. Z lektury rozprawy wynika, że Autor konsekwentnie stosował wybrane narzędzia badawcze i starał się stosować rygory formalne w redagowaniu tekstu pracy. Dzięki temu język jest jednolity, terminologia jasna, styl jest komunikatywny.

W ocenie metodologiczno-formalnej nasuwa się jedynie uwaga, że Autor przy tak dużej ilości zgromadzonej literatury zbyt mało korzystał z odnośników, aby zestawiać najbardziej oryginalne myśli Jana Pawła II z twórczą refleksją teologów. Wydaje się również, że Autor nie

do końca wykorzystał potencjał literatury świeckiej, która bardziej została wykorzystana jako „ilustracja” lub „egzemplifikacja” tez tylko ubocznie związanych z głównym tokiem refleksji. Jest to jednak zrozumiałe, bo Autor zdołał wydobyć i opisać najbardziej twórczą myśl Jana Pawła II na wybrany temat, a odwołując się do literatury przedmiotu próbował wskazać na nowe wyzwania badawcze dla prowadzenia nowych badań w tym temacie.

Podsumowanie oceny

Ewangelia życia znajduje się w samym sercu orędzia Jezusa Chrystusa. Kościół każdego dnia przyjmuje tę Ewangelię z miłością, aby wiernie i odważnie głosić ją jako dobrą nowinę ludziom wszystkich epok i kultur (*Evangelium vitae*, 1). Proklamowanie Ewangelii należy do istoty pośrednictwa Kościoła, który realizuje swoją misję pastoralną w oparciu o trzy funkcje: nauczycielską (prorocką), liturgiczną (kapłańską) i pasterską (królewską). Ewangelizacja jest działaniem globalnym i dynamicznym, które ogarnia cały Kościół uczestniczący w prorockiej, kapłańskiej i królewskiej misji Pana Jezusa. Dlatego do jej nieodłącznych elementów należy przepowiadanie, celebrowanie i posługa miłości (*Evangelium vitae*, 78). Ta uwaga jest bardzo ważna przy ocenie tej rozprawy. Autorowi bowiem udało się uwzględnić te tradycyjne elementy misji Kościoła, ale w perspektywie wizji Jana Pawła II, który nauczał, że to człowiek jest drogą Kościoła (*Redemptor hominis*, 14).

W podsumowaniu recenzji koniecznie trzeba nawiązać do wizji nowego człowieka Jana Pawła II, którą udało się syntetycznie opisać Autorowi recenzowanej rozprawy doktorskiej. Uświadamia on współczesnemu człowiekowi, że życie, które jest fundamentem wszelkich praw, w dzisiejszym świecie jest szczególnie zagrożone. Współcześni ludzie są świadkami szerzenia się mentalności wrogiej życiu, postawy walki z życiem ukrytym w łonie matki i z życiem bliskim naturalnego końca. Właśnie teraz, gdy dzięki postępowi nauki i medycyny jest możliwa skuteczna ochrona zdrowia i życia, coraz poważniejsze niebezpieczeństwa zagrażają życiu. Żąda się uznania aborcji i eutanazji (rzeczywiste zabójstwa prawdziwej ludzkiej istoty) jako „prawa” i dopuszczalnego rozwiązania „problemów” osobistych i społecznych.

Ks. Mirosław Jakubiak zauważa też w swojej pracy, że mordowanie niewinnych istot nie jest aktem mniej grzesznym ani mniej niszczyielskim tylko dlatego, że jest dokonywane w sposób legalny i naukowy. We współczesnych metropoliach życie ludzkie – największy dar Boży i podstawowe prawo każdej osoby, fundament wszelkich praw – jakże często jest traktowane co najwyżej jako towar, którym można swobodnie rozporządzać, handlować i

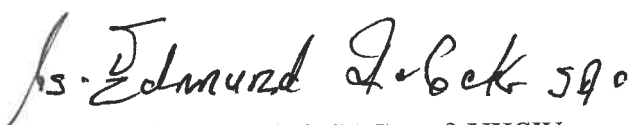
manipulować. To wszystko się dzieje, choć Chrystus, Dobry Pasterz, chce, pragnie byśmy mieli życie.

I na koniec można jeszcze raz powrócić do podstawowej idei Ewangelii życia i nowej wizji człowieka. Wynika z niej, że chrześcijanie są zobowiązani do tego, aby patrzeć na życie jako całość z właściwej perspektywy, którą stanowi wieczność, a każdy etap życia jest ważnym przygotowaniem do niej. Także starość ma swoją rolę do odegrania w tym procesie stopniowego dojrzewania człowieka zmierzającego ku wieczności. Z tego dojrzewania czerpie oczywiste korzyści również środowisko społeczne, do którego należy człowiek sędziwy (*List*, 10). Do takich skromnie zalicza się również Recenzent tej rozprawy doktorskiej.

Wniosek końcowy

W podsumowaniu opinii stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska jest w pełnym tego słowa znaczeniu dziełem naukowym i spełnia ustawowe wymagania, dlatego też stawiam wniosek do Rady Dyscypliny Nauki Teologicznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o kontynuowanie przewodu doktorskiego ks. mgr. lic. Mirosława Jakubiaka.

Warszawa, dnia 15 maja 2023 roku

Ks. dr hab. Edmund Robek SAC prof. UKSW